

Ο Μάξιμος Γκόρκι, ο μεγάλος Ρώσος συγγραφέας που πέθανε πρό ημερών, σε ηλικία 67 χρόνων, δεν έγινε ένδοξος, όπως συμβαίνει με τους περυσότερους διασημους συγγραφείς, κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του. Πριν ακόμα

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΕ

(Η πολυτάραχη ζωή του συγγραφέως τῶν «Αλητῶν»)

μου — γράφει ειρωνικά ο ίδιος ο Γκόρκι — «πέδον σὸ ἐμπόριον τῶν πατατών». Μὰ πολὺ γρήγορα χρεωκόπησε καὶ, φεύγοντας ἀπὸ τὸ Καζάν, ξέπεσε στὸ Ζαρίζιν, ὅπου ἐργάστηκε ἐπὶ μερικὸς μῆνες ὡς φύλακας τῆς γραμμῆς καὶ

ἀπὸ τὸ 1900 ἦταν κιόλας ἔνδοξος, ἔνδοξος ὅσο κ' οἱ μεγάλοι σύγχρονοί του τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Ίψεν, ὁ Τολστόϊ, ὁ Ζολά, κτλ. Αὐτὴ ἡ δόξα τοῦ ὀφείλεται σὲ τρία πράγματα: στὸ ἀπαράμιλλο ταλέντο του, στὰ θέματα τῶν μυθιστορημάτων του καὶ τῶν διηγημάτων του καὶ στὴ ζωὴ τοῦ συγγραφέως τὴν ἴδια.

Ἡ ζωὴ τοῦ Γκόρκι πραγματικὰ παρουσιάζει ἓν' ἀσύγκριτο ἐνδιαφέρον μὲ τὶς περιπέτειες καὶ τὶς δυστυχίες της. Ἀκούστε πῶς μιλάει ὁ ἴδιος ὁ Γκόρκι γιὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του, ποὺ ἦσαν καὶ τὰ πιὸ δυστυχισμένα:

«Γεννήθηκα τὸ 1869 μέσα στὸ σπίτι τοῦ παπποῦ μου, τοῦ σοβατῆ Κασέρν, ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ Βαρθάρα κι' ἀπὸ τὸν ταπεινὸν Μάξιμο Πέσκωφ. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ φέρω μὲ περηφάνεια τὸν τίτλο τοῦ μέλους τῆς συντεχνίας τῶν σοβατῆδων.

Ὁ πατέρας μου πέθανε ὅταν ἦμουν ἀκόμα πέντε χρόνων. Ἐπειτ' ἀπὸ τέσσερα χρόνια πέθανε κ' ἡ μητέρα μου κι' ὁ παππούς μου μ' ἔβαλε νὰ δουλέψω σ' ἕνα τσαγκαράδικο. Προηγούμενως ὅμως μὲ εἶχε μάθει νὰ διαβάζω μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς Σύνοψης.

Στὸ τσαγκαράδικο δὲν δούλεψα πολὺν καιρὸ. Σὲ λίγους μῆνες τὸ ἔσκασα καὶ πῆγα ὡς μαθητευόμενος σὲ κάποιον σχεδιαστὴ. Μὰ κι' ἐκεῖ δὲν ἔρριζωσα. Ἐφυγα πάλι καὶ πῆγα στὸ ἀτελιὲ κάποιου ζωγράφου. Ἐπειτα, πλάνοντας γιὰ λίγους μῆνες διάφορες δουλειὲς καὶ παρατῶντας τες κατόπιν, ἔγινα διαδοχικὰ βοηθὸς μαγειροῦ σὲ θαπόρι, βοηθὸς κηπουροῦ, ἐκφορτωτὴς κλπ.

Ἔτσι ἔζησα ὡς τὰ δεκαπέντε μου χρόνια. Στὸ διάστημα αὐτὸ διάβασα καὶ διάφορα βιβλία, ὅπως τὸ «Γκουάκ ἢ ἡ Ἀκαταμάχητος Πίστις», ὁ «Ἀφοβὸς Ἀνδρέας», ὁ «Μανδύας», ὁ «Ἰάκωβος Σμερτένσκυ», κτλ., ὅλα ἔργα ἀνόητα, ἀγραμμάτων συγγραφέων. Μεγάλῃ ἐπίδρασι ἐξήσκησε σὲ μένα στὸ θαπόρι, ὅπου ἦμουν μαρμιτόνι, ὁ μάγειρος Σμούρυ, ὁ ὁποῖος μ' ἔβαλε νὰ διαβάσω τοὺς «Βίους τῶν Ἀγίων», τὰ ἔργα τοῦ Γκόγκολ, τοῦ Ἐκκαρτχάουζεν, τοῦ Οὐπάνσκυ, τοῦ Δουμά πατρὸς καὶ πολλὰ βιβλία μασωνικά. Πρὶν γνωρίσω τὸ μάγειρο αὐτὸν, συχαινόμουν τὰ βιβλία, ὅπως καὶ κάθε ἐντυπο χαρτί, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν διαβατηρίων.

Μὰ στὰ δεκαπέντε μου χρόνια μὲ κυρίευσε μιὰ τρελλὴ μανία νὰ μορφωθῶ. Καὶ μὲ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἔφυγα γιὰ τὸ Καζάν, ὑποθέτοντας ὅτι ἡ ἐπιστήμη διδασκάντουσαν δωρεάν ἐκεῖ σ' ὅσους ἐπιθυμοῦσαν νὰ τὶς μάθουν. Μὰ ἀμέσως εἶδα ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦταν ἔτσι κι' ἀναγκάστηκα νὰ πιάσω δουλειὰ σ' ἕνα φοῦρνο μὲ μισθὸ τρία ρούβλια τὸ μῆνα...

Τὰ διηγήματα «Κονοβάλωφ» καὶ «Οἱ πρῶνι ἄνθρωποι» εἶνε σχετικὰ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Γκόρκι κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ποὺ μᾶς τὴν παρουσιάζουν πιστά. Ὁ συγγραφεὺς τῶν «Αλητῶν» ἐργαζόταν, δυστυχῶς, ὑπέφερε, λαχταροῦσε τὴ ζωὴ καὶ τὴ φύσι, ἐνῶ συγχρόνως ἔσκιζε ξύλα, κουβαλοῦσε τσουβάλια μὲ ἄλεϋρι, φούρνιζε ψωμὶ κτλ. Μὰ παρ' ὅλ' αὐτὰ, εὑρίσκει καὶ τὸν καιρὸ νὰ καταδροχθῇ διάφορα βιβλία καὶ νὰ μελετᾷ τὴ ρωσικὴ φιλολογία. Συχνὰ διάβαζε στὸν ἀφέντη του καὶ στοὺς ἄλλους ἐργάτες τοῦ φούρνου τὸν «Τάρας Μπούλμπα» τοῦ Γκόγκολ, τοὺς «Φτωχοὺς Ἀνθρώπους» τοῦ Δοστογιέφσκυ καὶ ἄλλα κλασικὰ ἔργα τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας.

Κατὰ τὴ διαμονή του στὸ Καζάν, ὁ Γκόρκι γνωρίστηκε μὲ πολλοὺς φοιτητὰς κι' ἄρχισε νὰ συχνάζει στὶς διάφορες Φοιτητικὲς Λέσχες, κυψέλες, ἀπ' ὅπου ἔβγαιναν ἡ καινούργιες ἰδέες. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἄρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται σοβαρὰ γιὰ τὴν τύχη τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ ὀνειροπολῇ τὴν «κοινωνικὴ ἀναδιοργάνωσι», τὶς «πολιτικὲς ἐπαναστάσεις», διαβάζοντας διάφορα κοινωνιολογικὰ ἔργα κι' ὀνειροπολῶντας νὰ γίνῃ κι' αὐτὸς «μιὰ μεγάλη δύναμις δράσεως στὴν κοινωνία».

Μὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὅλης αὐτῆς τῆς ὑπερεντατικῆς διανοητικῆς ἐργασίας, ἦταν ν' ἀπελπιστῇ ὁ Γκόρκι ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ ν' ἀποπειραθῇ στὰ 1888 ν' αὐτοκτονήσῃ, ἀλλὰ γλύτωσε μ' ἕνα τραῦμα.

«Ὁταν ἀνέρρωσα ἀπὸ τὸ τραῦμα

ἐλεγκτῆς τῶν πλαστίγγων τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Ἀπὸ κεῖ πῆγε στὸ Νίζνι — Νοβογορόντ γιὰ νὰ κάνῃ τὴ στρατιωτικὴν του θητεία. Μὰ τὸν ἀπήλλαξαν κι' ἄρχισε νὰ πουλᾷ θαυαρέζικα λουκάνικα στοὺς δρόμους.

«Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Λάπεν στὴ μὲν μορφῶσί μου — γράφει ὁ ἴδιος ὁ Γκόρκι — ὑπῆρξε ἀπέραντη. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος πολὺ μορφωμένος καὶ πολὺ μεγαλόψυχος, στὸν ὁποῖο ὀφείλω περισσότερα ἀπ' ὅσα χρωστάω σ' ὅποιον δῆποτε ἄλλον».

Στὸ Νίζνι, ὁ Γκόρκι δὲν ἔμεινε πολὺν καιρὸ. Κυριεύθηκε ξαφνικὰ ἀπὸ τὸν πόθο τῶν ταξιδιῶν κι' ἔφυγε γιὰ νὰ γνωρίσῃ νέους τόπους, νέους ἀνθρώπους. Διέσχισε ὅλη τὴ Χώρα τῶν Κοζάκων τοῦ Δόν, τὴ Μικρὴ Ρωσσία, τὴ Βεσσαραβία καὶ, περνώντας ἀπὸ τὴν Κριμαία, ἔφτασε στὴ Μαύρην Θάλασσα...

Τί ταξίδι, τί περιπέτειες, τί ζωὴ, τί πλούσια συγκομιδὴ ἐντυπώσεων καὶ παρατηρήσεων. Πρέπει νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὰ διηγήματά του: «Τσελκάς», «Μάλθα», «Ἡ γρηὰ Ἰζεργκίλ», ὁ «Σύντροφός μου» κτλ. γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθῇ αὐτό.

Στὸ 1892, ὁ Γκόρκι θρискόταν στὴν Τυφλίδα ὡς ὑπάλληλος στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ.

Ἐκανε τὴν ὑπηρεσίαν του — γράφει σχετικῶς ἕνας ἀπ' τοὺς προϊστάμενους του στὸ σταθμὸ — μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία καὶ ἀκρίβεια. Ὅταν μάλιστα μάθαμε πῶς εἶχε μεγάλη μὲν μορφῶσι, τοῦ δώσαμε μιὰ καλύτερη θέσι μὲ μισθὸ εἰκοσιπέντε ρούβλια τὸ μῆνα.

Μὰ ἐξώδευε τὰ χρήματά του περίεργα — ἦ, ὅπως λέγαμε ἐμεῖς, ἡλίθια — μοιράζοντάς τα στοὺς ὑπαλλήλους ποὺ εἶχαν στὴ ράχι τοὺς πολυμελεῖς οἰκογένειες καὶ στοὺς φτωχοὺς, δίνοντας στὸν ἕνα δυὸ ρούβλια, καὶ στὸν ἄλλο πενήντα καπίκια. Εἰς δὲ ἐπίσης πολλὰ καὶ σὲ γραμματόσημα. Λάβαινε κάθε μέρα ἕνα σωρὸ ἐπιστολῆς, χωρὶς νὰ ξέρῃ κανεὶς ἀπὸ ποῦ καὶ ἀπὸ ποιὸν, πρᾶγμα ποὺ μᾶς σκανδαλίζε πολὺ.

Στὶς ὥρες τῆς ἀναπαύσεως, τὸν ἔθλεπε κανεὶς περιστοιχισμένο ἀπὸ ἕνα πλῆθος ἐργατῶν, στοὺς ὁποίους ἐδίδασκε γεωγραφία, ἱστορία, ἀστρονομία κτλ. καὶ στοὺς ὁποίους ἐξηγοῦσε τὸν κόσμον καὶ τὰ μυστήριά του. Ἦταν ὀλοφάνερο πῶς ἄρρεσε πολὺ στοὺς ἐργάτες ἡ διδασκαλία του, γιὰτὶ πῆγαιναν καὶ τὸν εὑρίσκαν μόνοι τοὺς καὶ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς κάνῃ μᾶθημα. Καὶ πραγματικὰ μιλοῦσε συναρπαστικὰ καὶ στολίζε τὴν κουβέντα του μὲ διάφορες ὠραῖες εἰκόνες.

Σιγὰ-σιγὰ κι' ἐμεῖς οἱ προϊστάμενοί του γνωριστήκαμε καλύτερα μὲ τὸν Πέσκωφ (Πέσκωφ εἶνε τὸ πραγματικὸ ὄνομα τοῦ Γκόρκι). Μιὰ μέρα καθὼς διάβαζα κάποιον βιβλίον, συνάντησα μιὰ παράγραφο ὅπου γινόταν λόγος γιὰ τοὺς Ἐλευθέρους Τέκτονες. Ἐπειδὴ ὅμως ἀγνοοῦσα τὴ θεωρίαν τοὺς, παρακάλεσα τὸ διευθυντὴ τοῦ σταθμοῦ ποὺ τὸν θεωροῦσα ὡς τὸν πιὸ μορφωμένο ἄνθρωπον τῆς περιφέρειας, νὰ μοῦ πῇ ἂν ἔξερε τίποτε σχετικῶς. Μὰ κι' αὐτὸς δὲν ἔξερε περισσότερα ἀπὸ μένα. Στὴ συνομιλία μας αὐτὴ ἦταν τυχαίως μπροστὰ καὶ ὁ Πέσκωφ, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ διευθυντὴ τοῦ σταθμοῦ τοῦ εἶπε:

— Ἐπιτρέψατέ μου, Ἰθάν Ἰθάνοβιτς, νὰ σᾶς πῶ ἐγώ...

— Μὰ ξέρεις ἐσύ τίποτε γιὰ τοὺς Τέκτονες;

— Ναί, διάβασα πρό καιροῦ κάποιον βιβλίον γι' αὐτοὺς καὶ θυμᾶμαι μερικὰ πράγματα...

Καὶ μᾶς ἔκανε μιὰ πραγματικὴ διάλεξι γιὰ τοὺς Ἐλευθέρους Τέκτονες, μὲ λεπτομέρειες τόσο ἐνδιαφέρουσες, ὥστε ἀναρωτιόμουν ποῦ μπόρεσε νὰ τὶς εἶχε μάθει. Τράβηξε τόσο τὴν προσοχὴ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ σταθμοῦ καὶ τὴ δική μου μὲ τὴν συναρπαστικὴν ὁμιλίαν του, ὥστε ἀσφαλῶς θὰ ξεχνούσαμε τὸ πέρασμα τῶν τραινῶν. Μὰ, εὐτυχῶς, τὴν ὥρα ἐκείνη, δὲν ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ κανένα τραῖνο. Δυὸ ὀλόκληρες ὥρες κύλησαν ἔτσι...

— Ὅταν τέλος ὁ Πέσκωφ μᾶς ἄφησε, ὁ διευθυντὴς τοῦ σταθμοῦ μοῦ εἶπε: — Ξέρεις, Στέπαν Στεπάνοβιτς; Μοῦ φαίνεται πῶς αὐτὸς ὁ Πέσκωφ εἶνε φοιτητὴς ἀποβεβλημένος γιὰ πολιτικούς λόγους ἢ κάτι παρόμοιον κι' ὄχι πρῶνι μαρμιτόνι κι' ἐργάτης φούρνου, καθὼς λέει... Ἐχει μεγάλη ἀντίληψιν κ' εἶνε πολὺ διαβασμένος...

Κι' ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ὁ διευθυντὴς τοῦ σταθμοῦ τὸν προσκαλοῦσε συχνὰ στὸ σπίτι του σάν καλὸ φίλον, κι' ὁ Πέσκωφ, χωρὶς τὴν παραμικρὴ

στενοχώρια, περνούσε τόν καιρό του κοντά μας, καπνίζοντας τὸ σιγαρέττο του καὶ κάνοντάς μας διαρκῶς θαυότερη ἐντύπωση μὲ τὶς γνώσεις του καὶ τὶς μελέτες του, ἔτσι πὺ ὅλοι εἴμαστε πειά βέβαιοι ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἑνὸς φοιτητοῦ ἀποβεβλημένου.

Ἡ ὑπηρεσία του ὡστόσο στὸ σταθμὸ μας δὲν θάσταξε παρὰ λίγους μῆνες: Ἐνα καλὸ πρωτὶ, ὁ Πέσκωφ παρουσιάστηκε στὸ γραφεῖο μου καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ κανονίσω τὸ λογαριασμὸ του, λέγοντας ὅτι θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὸ σταθμὸ.

Τοῦ πλήρωσα ὅσα τοῦ χρωστούσαμε καὶ τοῦ πρόσφερα ἕνα εἰσιτήριο τῶν σιδηροδρόμων μας, γιὰ ὁποιοδήποτε πόλι τῆς γραμμῆς μας ἤθελε νὰ πάη. Μὰ αὐτὸς ἀρνήθηκε νὰ τὸ πάρη, λέγοντας ὅτι θὰ ταξίδευε πεζός. Φόρεσε κατόπιν τὸ καπέλλο του καὶ, ρίχνοντας τὸ δισάκκι του στὸν ὄμο του, ξεκίνησε, ἀφοῦ προηγουμένως ἀποχαιρέτησε φιλικὰ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ἐργάτες πὺ εἶχαν τρέξει νὰ ξεπροβοδίσουν τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐπὶ μῆνες δλόκληρους τοὺς ἐμόρφωνε.

Πρὸ ὀλίγου καιροῦ μερικά βιβλία τοῦ Μαξίμου Γκόρκι ἔπεσαν στὰ χέρια μου καὶ καθὼς τὰ διάβαζα, ἐνοιῶθα νὰ ξεχύνεται ἀπ' αὐτὰ μιὰ πνοὴ γνωστή μου, ἀπὸ καιρὸ λησμονημένη. Κατόπιν εἶδα τὸ πορτραῖτο τοῦ συγγραφέως, κι' ἀμέσως ἀναγνώρισα σ' αὐτὸ τὸν παλαιὸ ἐργάτη τοῦ σταθμοῦ μας, Πέσκωφ...

Φεύγοντας ἀπὸ τὴν Τυφλίδα, ὁ Γκόρκι ξαναγύρισε στὸν τόπο του, στὶς ὄχθες τοῦ Βόλγα, κι' ἄρχισε νὰ συνεργάζεται στὸν «Ἀγγελιαφόρο τοῦ Βόλγα». Μιὰ εὐτυχὴς σύμπτωση στὸν ἔκανε νὰ γνωρίσῃ τὸ διάσημο συγγραφέα Κορολένκο, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρθηκε πολὺ γι' αὐτόν. «Σ' αὐτόν χρωστάω — γράφει ὁ Γκόρκι — τὴν εἰσαγωγή μου σ τ ἡ μ ε γ ἄ λ η φ ι λ ο λ ο γ ί α. Ἐκανε πολλὰ γιὰ μένα, μοῦ ἐδειξε πάρα πολλὰ...»

Ἐπίσης σὲ μιὰ ἰδιωτικὴ ἐπιστολὴ του ὁ Γκόρκι, γράφει σχετικῶς τὰ ἑξῆς:

«Γράφετε, γράφετε διαρκῶς καὶ πάντοτε ὅτι ὁ Κορολένκο ἔμαθε τὸ Γκόρκι νὰ γράφῃ κι' ὅτι ἂν ὁ Γκόρκι ἔμαθε τόσα λίγα ἀπὸ τὸν Κορολένκο, τὸ σφάλμα εἶνε τοῦ Γκόρκι. Γράφετε: Ὁ πρῶτος δάσκαλος τοῦ Γκόρκι ἦταν ὁ μάγειρος Σμουρ, δεῦτερος ὁ δικηγόρος Λάπεν, τρίτος ὁ Καλιούζνι, ἕνας ἀπόκληρος τῆς κοινωνίας καὶ τέταρτος ὁ Κορολένκο. Δὲν μπορῶ νὰ γράψω τίποτε περισσότερο. Ἡ ἀνάμνησις τῶν ὑπερόχων αὐτῶν ἀνθρώπων μὲ συγκινεῖ μέχρι δακρύων...»

Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ ἄρχισε κι' ἡ δόξα τοῦ Γκόρκι, μὲ τὴν ἔκδοσι τῶν «Ἀλητῶν», οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνο στὴ Ρωσία σημείωσαν θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία, μὰ καὶ σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, ὅπου ἔκαναν πασίγνωστο τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως τῶν.

Μὰ ὁ θρίαμβος αὐτὸς πληρώθηκε ἀπ' τὸ Γκόρκι μὲ μιὰ φυλάκιση, γιὰτὶ ἡ κυβέρνησις θρῆκε τὸ ἔργο του ἐπαναστατικὸ καὶ διέταξε τὴ σύλληψή του.

Καὶ πραγματικὰ ἦταν ἐπαναστατικὸ τὸ ἔργο τοῦ Γκόρκι, ὅπως ἐπαναστατικὰ ἦσαν τὰ ἔργα ὅλων τῶν μεγάλων Ρώσων συγγραφέων, τοῦ Πούσκιν, τοῦ Λέρμοντοφ, τοῦ Μπελίνσκι, τοῦ Ντομπρολιούμωφ, τοῦ Δοστογιέφσκυ, τοῦ Τολστόϊ κτλ.

Ὁ Γκόρκι ἔγινε τὸ εἰδωλὸ τῆς «Φοιτητικῆς Νεολαίας» κι' ὅταν σὲ λίγο καιρὸ παίχτηκε τὸ θεατρικὸ του ἔργο «Μικροαστοὶ», ἔγιναν στὸ θέατρο ζωηρὲς πολιτικὲς ἐκδηλώσεις.

Τὴ στιγμὴ πὺ ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου, ὁ Νίλ, λέει ὅτι «ἀφ' ἑνὸς εἶν' αὐτὸς πὺ δουλεύει» κι' ὅτι «σήμερα οἱ τίμιοι ἄνθρωποι διατάσσονται ἀπὸ γουρουνία, ἡλιθίους καὶ κλέφτες». Ἄλλοι οἱ θεαταὶ ἐξέσπασαν σ' ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίες κι' ἄ-

πὸ πάνω ἀπὸ τὴ γαλερία οἱ φοιτηταὶ ἄρχισαν νὰ φωνάζουν μ' ἕνα στόμα: «Ζήτω ἡ Ἐλευθερία! Ζήτω ἡ Ἐλευθερία!»

Αὐτὸ ἔφτασε γιὰ νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ φυλακισθῇ πάλι ὁ Γκόρκι, ὅπως ἐπίσης συνελήφθη γιὰ τρίτη φορὰ στὰ 1905 μετὰ τὴν ἔκδοσι τοῦ βιβλίου του ὁ «Προάγγελος τῆς καταγίδος», τὸ ὁποῖο κήκε.

Συγχρόνως ὅμως ἡ Ρωσικὴ Ἀκαδημία τῶν Γραμμάτων πὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἐξόχους συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Τολστόϊ, ὁ Κορολένκο, ὁ Τσέχωφ κλπ., τὸν ἐξέλεξε μέλος τῆς, ἂν καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγες μέρες ἕνα οὐκάζιο τοῦ Τσάρου ἀκύρωσε τὴν ἔκλογή του. Τὸ οὐκάζιο αὐτὸ ἦταν συντεταγμένο ὡς ἑξῆς:

«Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν διαφορῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄγνωστα εἰς τὰ μέλη τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας, ἡ ἔκλογὴ ὡς ἀκαδημαϊκοῦ τοῦ Ἀλέξη Μαξίμοβιτς Πέσκωφ (ψευδώνυμον: Μαξίμος Γκόρκι), καταδικωμένου ποινικῶς συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 1035 τῆς Δικονομίας, θεωρεῖται ὡς μηδέποτε γενομένη».

Ἡ ἀκύρωσις ὅμως τῆς ἔκλογῆς τοῦ Γκόρκι ὡς ἀκαδημαϊκοῦ, εἶχε συνέπειες σοβαρὰς, γιὰτὶ σὲ λίγες ἡμέρες δυὸ ἀπὸ τὰ πιὸ διακεκριμένα μέλη τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Τσέχωφ καὶ ὁ Κορολένκο, ὑπέβαλαν τὴν παραίτησί τους, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας.

Ἀπὸ τότε μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1916, ὁ Γκόρκι δὲν θρῆκε οὔτε μιὰ μέρα τὴν ἡσυχία του: ἡ καταδιώξεις, ἡ φυλακίσεις, ἡ ἐξορίες διεδέχοντο ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Τοῦ κάκου διεμαρτύροντο οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς τῆς Εὐρώπης γιὰ τοὺς κατατρεγμούς αὐτοῦς. Ὁ Γκόρκι ἔθεωρεῖτο ἀπὸ τὴν τσαρική κυβέρνησι ὡς ἐπικίνδυνον καὶ ἀνατρεπτικὸ στοιχεῖον καὶ ἀσφαλῶς, θὰ εἶχε πεθάνει πρὸ πολλῶν ἐτῶν στὰ κάτεργα τῆς Σιθθρίας, ἂν δὲν ἦταν τόση ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του.

Τέλος ἡ Ἐπανάστασις ξέσπασε, θρίσκοντας τὸν Γκόρκι ἐ-

ξόριστο. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ μπολσεβικισμοῦ τὸν ἐκάλεσαν ἀμέσως νὰ ξαναγυρίσῃ θριαμβευτικὰ στὴ Ρωσία, μὰ ἐκεῖνος δὲν δέχτηκε, γιὰτὶ κατέκρινε τὶς ὁμότητες τοῦ νέου καθεστώτος.

Τέλος συμφιλίωθηκε μὲ τοὺς ἀρχηγούς τοῦ μπολσεβικισμοῦ καὶ ξαναγύρισε στὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ τὸν τίμησαν ὅσο τοῦ ἀξίζει. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἔδωσαν τὸν ὀνομά του σ' ἕνα μεγάλο ἀεροπλάνο, πὺ καταστράφηκε πρὸ μηνῶν καὶ σὲ μιὰ πόλι, τὸ Νίζνι, τὸ ὁποῖο μετωνόμασαν Γκόρκιγκραντ.

Ἀπὸ τότε ὁ Γκόρκι ἐξοῦσε στὴ Μόσχα καὶ στὸ μαγευτικὸ Κάπρι τῆς Ἰταλίας, ἔτσι πῆγαινε γιὰ θεραπεία, γιὰτὶ ἀπὸ πολὺ νέος εἶχε γίνει φυματικός.

Κι' ἔτσι, μέσα στὶς τιμές, τὴ δόξα καὶ τὴν ἀνέσι τελείωσε τὴν πολυτάραχη ζωὴ του ὁ ἀλήτης συγγραφεὺς τῶν «Ἀλητῶν».

Ὁ Γκόρκι εἶνε — ὅπως παραδέχεται ἡ παγκόσμιος κριτικὴ — ὁ τελευταῖος ἀπὸ τοὺς μεγάλους Ρώσους συγγραφεῖς πὺ κατέπληξαν τὸν κόσμον τὸν περασμένο αἰῶνα καὶ πὺ συνετέλεσαν ὅσο ἴσως κανεῖς ἄλλος στὴν κατάρρευσι τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος.

Ὁ Μαξίμος Γκόρκι
(Σκίτσος τοῦ κ. Γ. Γρηγόρη)